

รายงาน การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

- รายงานการสอบสวนเฉพาะรายโรคคอตีบ จังหวัดปราจีนบุรี

16 พฤษภาคม 2534

338

สาระสำคัญในฉบับ

Highlight

รายงานการสอบสวนเฉพาะรายโรคคอตีบ จังหวัดปราจีนบุรี

16 พฤษภาคม 2534

ผู้ป่วยตายเป็นเด็กชาย อายุ 7 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ 6 ตำบลโพธิ์งาม อำเภอ
ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เริ่มป่วยวันที่ 8 พฤษภาคม 2534 มีอาการไข้สูง อาเจียน
เจ็บคอ หายใจเหนื่อยหอบ ผล Throat swab culture พบเชื้อ *C.pseudodiphtheriticum*
อย่างไรก็ตามแพทย์ยืนยันการวินิจฉัยว่าเป็นโรคคอตีบ ส่วนผลการชันสูตรที่ตรวจพบเชื้อ
ดังกล่าวนี้ ยังหาสาเหตุไม่ได้

(๔๖๔๕๖๗๘๙๐)

การสอบสวนโรค

รายงานการสอบสวนเฉพาะรายโรคคอตีบ จังหวัดปราจีนบุรี

16 พฤษภาคม 2534

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี ได้รับแจ้งจากโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ว่าพบผู้ป่วยและตายด้วยโรคคอตีบ จำนวน 1 ราย จึงได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ ฝ่ายสุศึกษาและประชาสัมพันธ์, ฝ่ายเวชกรรมสังคม งานชันสูตร โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร, สสอ. ประจันตคาม และ สอ.ค.โพธิ์งาม ร่วมกันดำเนินการสอบสวนโรค ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2534

ผลการสอบสวนโรค

ผู้ป่วยเด็กชาย อายุ 7 ปี อาศัยอยู่หมู่ 6 ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีอาการไข้สูง อาเจียน เจ็บคอ หายใจเหนื่อยหอบ 2 วันก่อนไปรับการรักษาที่คลินิกแพทย์ แพทย์เห็นว่าผู้ป่วยมีอาการหนัก จึงให้เข้ารักษาต่อที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ประวัติการรับวัคซีน ผู้ป่วยเกิดเมื่อปี 2528 โดยหมอม้าในหมู่บ้าน ในช่วงอายุ 1 ขวบแรกได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไอกรน คอตีบ บาดทะยัก เพียง 1 ครั้ง โดยเจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัย เข้าไปฉีดวัคซีนในหมู่บ้าน ทั้งนี้ ไม่ได้มีการบันทึกประวัติการฉีดวัคซีนไว้เป็นหลักฐาน และหลังจากนั้น ผู้ป่วยไม่เคยได้รับวัคซีนจากสถานบริการสาธารณสุข รวมทั้งผู้ป่วยเคยมีประวัติย้ายที่อยู่ไปตำบลฝ้ายและย้ายกลับมาที่ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ปกติผู้ป่วยมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เจ็บป่วยอยู่บ่อยๆ มีอาการหอบเหนื่อยเป็นประจำ จากการตรวจร่างกายโดยแพทย์ พบว่า ผู้ป่วยหายใจหอบ (dyspnea, pharynx and tonsils injected with white patch, Lung: rhonchi both inspiratory and expiratory phase ผลทำ Throat swab culture 3 วัน ติดกัน หลังจากเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลพบเชื้อชนิดเดียวกัน คือ

Corynebacterium pseudodiphtheriticum แพทย์ให้การวินิจฉัยว่าเป็น Diphtheria with Pneumonia ได้ให้การรักษาตามอาการ และ Diphtheria antitoxin 120,000 u ผลการรักษา ผู้ป่วยเสียชีวิตวันที่ 5 ของการรักษา รวมระยะเวลามีอาการกระทั่งผู้ป่วยเสียชีวิต 7 วัน (8 พค.-14 พค. 34)

ทีมงานสอบสวนโรค ได้ทำการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ และผู้สัมผัสโรค ไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ แต่พบผู้สัมผัสโรค ดังนี้

1. ผู้สัมผัสในครอบครัวเดียวกัน มีจำนวน 2 ราย
2. ผู้สัมผัสใกล้ชิดในละแวกบ้านเดียวกัน มีจำนวน 12 ราย

ในการนี้ได้ดำเนินการเก็บวัตถุตัวอย่างส่งตรวจเพาะเชื้อโดยวิธี Throat swab ในผู้สัมผัสทุกราย ส่งตรวจที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ผลการชันสูตรไม่พบเชื้อที่ทำให้เกิดโรคคอตีบ และได้ติดตามการฉีดวัคซีน คีพีที ในผู้สัมผัสและประชาชนในหมู่บ้าน

(อ่านต่อหน้า 345)

รายงานการสอบสวนเฉพาะรายโรคคอตีบ จังหวัดปราจีนบุรี

16 พฤษภาคม 2534

(ต่อจากหน้า 338)

ขั้นตอนดำเนินการต่อผู้สัมผัส และประชาชนในตำบลโพธิ์งาม

1. ได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างเพาะเชื้อจากบริเวณลำคอของผู้สัมผัส เพื่อค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ส่งตรวจในวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 รวมทั้งสิ้น 14 ตัวอย่าง, และทบทวนการฉีดวัคซีนป้องกันคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก และโปลิโอ ในผู้สัมผัส โดยพิจารณาในรายที่ได้รับวัคซีนไม่ครบตามกำหนดและรายที่ไม่เคยได้รับวัคซีนมาก่อน รวมทั้งสิ้น 6 ราย
2. การดำเนินการต่อประชาชนในตำบลโพธิ์งาม และตำบลใกล้เคียง (ได้แก่ ตำบลหนองแก้ว อำเภอประจันตคาม) โดยประชุมพิจารณาทบทวนการให้วัคซีน คีพีที, โอพีวี ร่วมกับ สสอ. ประจันตคาม, สอ.ค.โพธิ์งาม และ สอ.ค.หนองแก้ว ในกลุ่มอายุแรกเกิดถึง 5 ปี โดยรณรงค์กำหนดให้วัคซีนวันละ 2 หมู่บ้าน ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2534 ถึงวันที่ 1 มิถุนายน 2534 และติดตามประเมินผลการให้วัคซีนในเดือนมิถุนายน 2534
3. เน้นการเฝ้าระวังโรคคอตีบ โดยให้เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลโพธิ์งาม เฝ้าระวังกรณีพบผู้ป่วยที่มีลักษณะอาการคล้ายกับโรคคอตีบ ให้เก็บตัวอย่างส่งตรวจ โดยวิธี Throat swab ทั้งนี้ ได้มอบอาหารเลี้ยงเชื้อ (stuart transport media) ไว้ที่สถานีอนามัย โดยกำหนดระยะเวลาที่เฝ้าระวัง คือ ช่วงเวลา 2 เท่าของระยะฟักตัว (หรือ 2 สัปดาห์) การเฝ้าระวังรวมไปถึงการเก็บตัวอย่างเพาะเชื้อในกลุ่มผู้สัมผัสเพื่อค้นหาผู้ป่วยรายใหม่
4. เน้นการให้สุศึกษาแก่ประชาชนในหมู่บ้าน เรื่องโรคคอตีบและการหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้สัมผัส การใกล้ชิดกับผู้ป่วย, การป้องกันโรค และการฉีดวัคซีนในเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการสอบสวนโรค พบผู้ป่วยและตายด้วยโรคคอตีบ ทั้งสิ้น จำนวน 1 ราย จากการเก็บตัวอย่างส่งตรวจเพาะเชื้อ บริเวณลำคอผู้สัมผัสในครอบครัว และละแวกบ้านเดียวกัน 14 ราย ไม่พบว่ามีผู้ป่วยใหม่เพิ่มขึ้น ได้ดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอตีบแก่ผู้สัมผัส, ทบทวนการให้วัคซีนแก่ประชาชนในตำบลโพธิ์งาม และตำบลหนองแก้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการเร่งรัดการฉีดวัคซีน (โดยฝ่ายควบคุมโรคติดต่อ ร่วมกับ สสอ. ประจันตคามและ สอ.ค.โพธิ์งาม) และนำสุศึกษาแก่ประชาชน โดยเน้นความสำคัญของการฉีดวัคซีนป้องกันโรค

ในการติดตามผู้สัมผัสโรค กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้ดำเนินการให้วัคซีนป้องกันโรคคอตีบในกลุ่มเด็ก 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ไม่เคยได้รับวัคซีน ป้องกันโรคคอตีบมาก่อน และ
2. กลุ่มที่เคยได้รับวัคซีน ป้องกันโรคคอตีบ จะได้รับวัคซีนกระตุ้น

จากการติดตามนี้ ชี้ให้เห็นว่าควรเฝ้าระวังโรคคอตีบ ในกลุ่มผู้สัมผัสโรค ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค เป็นระยะเวลา 6 เดือน เพราะผู้ที่เปื้อนพาหะบางรายอาจแพร่เชื้อได้นานถึง 6 เดือน (คู่มือโรคติดต่อในชายงานเฝ้าระวังโรค, กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข : 2527)

สำหรับการวินิจฉัยโรคในผู้ป่วยที่พบรายนี้ แม้ผลการชันสูตรโรคจะพบเชื้อ *C.pseudodiphtheriticum* ซึ่งเป็นเชื้อที่ทำให้เกิดลักษณะอาการและอาการแสดงที่คล้ายกับโรคคอตีบ แม้จะไม่รุนแรงเท่าก็ตาม ในการวินิจฉัยโรค ผู้ป่วยรายนี้ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคคอตีบจากกุมารแพทย์ โดยพบแผ่นเยื่อมากมายบนทอนซิล, มีการอุดตันของทางเดินหายใจ และยังพบอาการแทรกซ้อนที่เห็นได้ชัด เช่น ภาวะกล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ, ภาวะไตวาย ซึ่งเป็นลักษณะของเชื้อ *C.diphtheriae* ส่วนผลการชันสูตรโรค ซึ่งทำ Throat swab culture แล้วพบเชื้อ *C.pseudodiphtheriae* อย่างเดียวนั้น อาจเป็นลักษณะของ mix infection คือพบเชื้อทั้ง 2 ชนิด ได้แก่ ทั้ง *C.diphtheriae* และ *C.pseudodiphtheriae* แต่ผลการ culture มีเชื้อขึ้นอย่างเดียวนั้นยังหาสาเหตุไม่ได้ สิ่งที่สนับสนุนได้เบื้องต้น คือ ประสิทธิภาพการพบเชื้อ *C.diphtheriae* ของเจ้าหน้าที่ชันสูตร ซึ่งไม่ค่อยพบเชื้อบ่อยนัก ทั้งนี้หากจะให้การพบเชื้อแน่ชัดยิ่งขึ้นควรพิจารณาส่งตรวจยืนยันในสถาบันที่มีประสิทธิภาพการพบเชื้อบ่อย ๆ และเป็นสถาบันที่น่าเชื่อถือได้ เช่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, โรงพยาบาลเด็ก, โรงพยาบาลรามารักษ์ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามพื้นที่อำเภอประจันตคาม (ตำบลคงบัง) เคยพบผู้ป่วยด้วยโรคคอตีบเมื่อปี 2531 เพื่อเป็นการป้องกันการติดเชื้อในกลุ่มประชากรที่เสี่ยงต่อโรค ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี จึงดำเนินการเฝ้าระวังและควบคุมโรคลักษณะเดียวกับโรคคอตีบมาโดยตลอด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายเวชกรรมสังคม, เจ้าหน้าที่ชันสูตรโรค, แพทย์หญิงอุไรวรรณ โชติเกียรติ กุมารแพทย์ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนในการสอบสวนโรค สนับสนุนเอกสารวิชาการ และการให้คำปรึกษา แนะนำด้วยดีตลอดมา

รายงานโดย งานระบาดวิทยา ฝ่ายแผนงานและประเมินผล

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี

#####